

Nr 67

Utlåtande i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser rörande kioskhandel med livsmedel.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 109, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Svenning m. fl.* hemställt att riksdagen måtte besluta att 8 § och 5 kapitlet livsmedelsstadgan ändras i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionen föreslagits.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden från medicinalstyrelsen, veterinärstyrelsen, byggnadsstyrelsen och statens institut för folkhälsan. På utskottets begäran har yttrande därjämte avgivits av Stockholms stads hälsovårdsnämnd. Redogörelse för remissyttrandena lämnas i det följande.

Gällande bestämmelser

Livsmedelsstadgan innefattar de huvudsakliga bestämmelserna rörande livsmedels sammansättning, beskaffenhet och hantering samt andra frågor som berör framställning av och handel med livsmedel. Den centrala tillsynen utövas med visst undantag av medicinalstyrelsen och veterinärstyrelsen. Centralt undersökningsorgan är statens institut för folkhälsan. Regionalt och lokalt svarar länsstyrelse respektive hälsovårdsnämnd för kontrollen av livsmedelslagstiftningens efterlevnad.

I 3—6 kap. livsmedelsstadgan lämnas föreskrifter om livsmedelslokaler, livsmedelshantering, utomhushandel samt personalens hygien m. m. Allmänt gäller enligt 4 kap. 12 § att vid all hantering av livsmedel så skall förfaras, att livsmedlen inte förorenas eller blir skadliga att förtära eller på annat sätt otjänliga till människoföda. I 3 kap. återfinns bestämmelser om livsmedelslokaler. Som sådan lokal anses enligt 8 § jämväl fast kiosk men icke flyttbar kiosk eller s. k. inbyggd vagn. Kapitlet innehåller föreskrifter om hur livsmedelslokaler skall vara beskaffade. Kompletterande bestämmelser med detaljerad reglering finns intagna i den *livsmedelsordning* som jämlikt 102 § livsmedelsstadgan i allmänhet fastställts för varje kommun. Livsmedelsordning antages av stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige och fastställs av länsstyrelsen. Som förebild för sådan livsmedelsordning lig-

Bihang till riksdagens protokoll 1963. 9 saml. 2 avd. Nr 67

ger en av Kungl. Maj:t fastställd normallivsmedelsordning. Från normal-livsmedelsordningen väsentligen avvikande föreskrift eller föreskrift som saknas i normalordningen får ej fastställas utan att yttranden inhämtats från sådana näringslivets organisationer, vilkas intressen beröres av före-skriften. Innan livsmedelslokal tages i bruk skall lokalen i princip ha god-känts av hälsovårdsnämnden.

Försäljning från flyttbar kiosk och s. k. inbyggd vagn liksom försäljning från stånd, bord eller dylikt, såsom vid marknader, idrottstävlingar etc., räknas som utomhushandel. Härom finnes kortfattade bestämmelser i 5 kap. 18 § livsmedelsstadgan liksom vissa kompletterande föreskrifter i 20 och 21 §§ normallivsmedelsordningen. För sådan handel erfordras icke hälsovårdsnämndens tillstånd.

Av intresse i förevarande sammanhang är vidare bestämmelsen i 70 § *hälsovårdsstadgan*, varigenom hälsovårdsnämnd berättigas att för särskilda tillfällen lämna kompletterande föreskrifter rörande vattenförsörjning, av-lopp och andra sanitära förhållanden.

Vidare bör erinras om att tillstånd till uppställande av kiosk eller till försäljning från kiosk kan bli erforderligt på grund av bestämmelser i bl. a. *byggnadsstadgan*, *ordningsstadgan* och *butiksstängningslagen*.

Medicinalstyrelsen och *veterinärstyrelsen* har i samråd med byggnadsstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen och statens institut för folkhälsan den 11 maj 1962 utfärdat *råd och anvisningar angående kioskhandel med livs-medel*. Häri lämnas ingående föreskrifter om livsmedelskiosks utrustning och beskaffenhet. Anvisningarna anges avse såväl fast som flyttbar kiosk liksom s. k. inbyggd vagn.

Anvisningar angående anordning, beskaffenhet och inredning av kiosker för varuförsäljning har utfärdats av *arbetarskyddsstyrelsen* i december 1961.

Ytterligare har *medicinalstyrelsen* och *veterinärstyrelsen* gemensamt den 10 maj 1962 utfärdat *råd och anvisningar rörande hygien vid tillfälliga fest-platser*. I anvisningarna lämnas föreskrifter rörande bl. a. livsmedelshante-ring, vatten, avlopp, renhållning o. d. I anvisningarna anföres, att anvis-ningarna bör beaktas av vederbörande myndigheter vid planering och till-syn av tillfälliga festplatser samt att anvisningarna även avses vara väggle-dande för hälsovårdsnämnderna vid utfärdande av föreskrifter jämlikt 70 § *hälsovårdsstadgan*. Vidare påpekas att för fasta anläggningar livsmedels-lagstiftningen är att tillämpa men att samma krav i princip bör uppställas för tillfälliga anläggningar, med de modifikationer som betingas av anlägg-ningens icke permanenta karaktär.

Motionen

Motionärerna gör gällande att medicinalstyrelsens och veterinärstyrelsens råd och anvisningar angående kioskhandel med livsmedel på grund av ut-

formningen av 8 § livsmedelsstadgan i realiteten kan tillämpas endast på fasta kiosker. Motionärerna fortsätter:

Situationen är för närvarande den att på fasta livsmedelskiosker ställes relativt höga hygieniska anspråk. På icke fasta kiosker kan emellertid hälsovårdsnämnderna endast ställa de synnerligen elementära hygieniska krav, som finnes föreskrivna i den lokala livsmedelsordningen. Det har därför blivit vanligt att kioskinnehavare, som bedriver eller har för avsikt att bedriva kioskhandel med livsmedel från en fast försäljningsplats, förklarar att försäljningen endast är av tillfällig karaktär (trots att den kanske bedrivits på samma plats i många år) och att därför icke fast kiosk kommer att inrättas på platsen. Nuvarande bestämmelser ger icke hälsovårdsnämnden befogenhet att kräva att en kioskinnehavare, som bedriver permanent försäljning på en bestämd plats, skall inneha en fast kiosk. Följaktligen har syftet med medicinal- och veterinärstyrelsernas råd och anvisningar, nämligen en hygienisk sanering av kioskhandeln, i många fall icke uppnåtts och kommer icke heller att uppnås så länge nuvarande bestämmelser i livsmedelsstadgan gäller.

Vi föreslår därför, att i 8 § livsmedelsstadgan införes ett tillägg efter orden »fast kiosk» av följande lydelse:

»Då försäljningen icke är av rent tillfällig karaktär får endast fast kiosk brukas för rörelsen.»

Åtgärder bör även vidtagas för att åstadkomma en förbättrad hygien vid den vid olika evenemang såsom marknader, idrottstävlingar, folkfester, flyguppvisningar etc. förekommande tillfälliga kioskhandeln. De nuvarande förhållandena på detta område är mycket otillfredsställande och endast reglerade i allmänt hållna bestämmelser i lokala livsmedelsordningar. Det lämpligaste sättet att komma till rätta med missförhållandena torde vara att bestämmelser om denna form av livsmedelshandel införes i livsmedelsstadgans kapitel 5, vilket handlar om utomhushandel och kringföringshandel. Till grund för dessa nya föreskrifter torde i lämplig utsträckning kunna läggas medicinal- och veterinärstyrelsernas ovan nämnda råd och anvisningar den 11 maj 1962, vilket bl. a. skulle innebära, att för transportabla kiosker skulle liksom för kioskbilar och kioskvagnar gälla föreskrifter om minimimått för sådana kiosker samt om anordningar för handtvagning och diskning.

Remissyttrandena

Motionen tillstyrkes i princip av *medicinalstyrelsen, veterinärstyrelsen* och *Stockholms stads hälsovårdsnämnd*.

Veterinärstyrelsen anför:

Kioskhandeln har, som motionärerna framhållit, under senare år undergått en stark expansion. Samtidigt har av stadsplane- och andra skäl handel från fast kiosk som numera får anses på tillfredsställande sätt reglerad icke kunnat etableras i önskvärd omfattning. I trånga centrumbildningar torde sålunda en för konsumenterna betydelsefull kioskhandel under icke överskådlig framtid nödgas accepteras trots att den av utrymmesskäl ej kan bedrivas från fast kiosk.

Veterinärstyrelsen delar i princip motionärernas uppfattning att det ur livsmedelshygienisk synpunkt vore önskvärt att all försäljning av betydelse kunde ske från fast kiosk. Då av ovan anförda skäl ej alltid fast kiosk

kan anordnas vore det enligt styrelsens uppfattning emellertid mera ändamålsenligt om livsmedelsstadgans 8 § ändrades i den riktningen att stadgans bestämmelser komme att i tillämpliga delar gälla även för icke fast kiosk.

Beträffande hygienien vid tillfälliga festplatser m. m. ha medicinal- och veterinärstyrelserna gemensamt och med hänvisning till hälsovårdsstadgans 70 § utgivit råd och anvisningar. — — — — — Enligt vad hälsovårdsnämnderna vitsordat ha anvisningarna fyllt en mycket stor uppgift speciellt när det gäller att sanera de s. k. marknadsfesterna. Med hänsyn till tidigare och i viss mån ännu rådande missförhållanden torde dock som motionärerna framhållit frågan om införande av bestämmelser rörande här berörd livsmedelshandel i livsmedelsstadgans kapitel 5 kunna upptagas till prövning.

Medicinalstyrelsen framlägger i huvudsak samma synpunkter som veterinärstyrelsen.

Byggnadsstyrelsen och *statens institut för folkhälsan* avstyrker motionen. Den sistnämnda remissinstansen uttalar att de av medicinalstyrelsen och veterinärstyrelsen utfärdade anvisningarna enligt dessa myndigheters mening bör kunna uppställas som villkor vid tillstyrkan av ansökan hos byggnadsnämnd, polismyndighet, magistrat m. fl. beträffande nybyggnad av kiosk, utsträckt försäljningstid o. d. I yttrandet anföres vidare att ifrågasvarande anvisningar redan medfört en avsevärd förbättring av kioskbeståndet.

Byggnadsstyrelsen anför bl. a.

Enligt rättspraxis är kiosker, även om de är flyttbara, i stor utsträckning att betrakta såsom byggnader. Även tämligen tillfälliga anordningar för försäljning kan sålunda enligt byggnadslagstiftningen bli föremål för byggnadsnämndens prövning i samband med meddelande av byggnadslov eller dispens. Därvid har nämnden att beakta ej endast bestämmelserna i nämnda lagstiftning utan även övriga gällande föreskrifter, t. ex. de i detta sammanhang aktuella bestämmelserna i livsmedelsstadgan och med stöd därav utfärdade föreskrifter, råd och anvisningar.

Enligt byggnadsstyrelsens erfarenhet har byggnadsmyndigheterna i många fall haft svårt att komma till rätta med kioskbebyggelse och där bedrivna verksamhet. Det har visserligen härvid i regel gällt främst sådana olägenheter av kioskbebyggelse som sammanhänger med trafiksäkerheten och hänsynen till stadsbilden. Av största betydelse är emellertid även att de speciella intressen livsmedelsstadgan och i anslutning därtill meddelade föreskrifter och anvisningar avser att tillgodose blir vederbörligen beaktade. Kioskhandeln med livsmedel erbjuder därvid otvivelaktigt vissa problem.

Byggnadsstyrelsen är visserligen, ehuru väsentligen på andra grunder än motionärerna, förstående för deras kritiska inställning till användningen av kiosker i livsmedelshandeln. Under senare år har otvivelaktigt framträtt en tendens att inrymma försäljningskiosker i större bebyggelseenheter, t. ex. i vänthallar för trafikanter, varigenom det i de ovannämnda anvisningarna berörda önskemålet om anslutning till vatten- och avloppsnät samt till elnät lättare kan uppfyllas och även andra fördelar i planläggnings- och bebyggelsehänseende kan vinnas. Styrelsen vill dock ifrågasätta om icke de be-

gärda ändringarna i livsmedelsstadgan, vilka innebär att flyttbara kiosker icke skulle få godtagas annat än vid försäljning av rent tillfällig karaktär, skulle bli alltför stränga. De bestämmelser som nu finnes torde möjliggöra en smidigare anpassning till de varierande behoven på olika orter och de i varje särskilt fall föreliggande omständigheterna. Då kioskhandel förutsätter tillståndsgivning enligt skilda författningar torde den aktuella frågan om sanering av kioskhandeln kunna lösas genom samråd mellan de berörda myndigheterna. De bestämmelser samt råd och anvisningar som redan nu finnes bör enligt styrelsens mening utgöra en tillräcklig grundval för att ett gott resultat på detta område skall kunna uppnås.

Pågående utredningsarbete

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 april 1963 har tillkallats sju sakkunniga för översyn av livsmedelslagstiftningen. I direktiven för utredningen anföres att vid översynen bör beaktas vissa av veterinärstyrelsen framlagda förslag till ändringar i livsmedelsstadgan. I förslaget, som innefattas i ett av veterinärstyrelsen den 4 april 1962 till Kungl. Maj:t avgivet remissyttrande, beröres de problem ur hygienisk synpunkt som är förenade med viss utomhushandel. Veterinärstyrelsen förordar en föreskrift av innebörd att saluhållande utomhus på annan plats än å salutorg icke får äga rum utan tillstånd av hälsovårdsnämnden. Bestämmelsen skulle gälla såväl handel från kiosk, tält, stånd e. d. som annorstädes i livsmedelsstadgan ej reglerad kringföringshandel och ambulerande handel.

Utskottet

De huvudsakliga bestämmelserna rörande handel med livsmedel finnes i livsmedelsstadgan, som kompletteras med lokala livsmedelsordningar efter mönster av en av Kungl. Maj:t fastställd normallivsmedelsordning. Såväl livsmedelsstadgan som de lokala livsmedelsordningarna innehåller utförliga bestämmelser om hur livsmedelslokal skall vara beskaffad. Innan sådan lokal tages i bruk skall den i princip ha godkänts av hälsovårdsnämnd. Som livsmedelslokal räknas även fast kiosk. Försäljning från flyttbar kiosk och s. k. inbyggd vagn liksom försäljning från stånd, bord e. d., såsom vid marknader, idrottstävlingar och liknande tillställningar, räknas som utomhushandel. Härom finns kortfattade bestämmelser i livsmedelsstadgan och de lokala livsmedelsordningarna. Dessutom har medicinalstyrelsen och veterinärstyrelsen utfärdat råd och anvisningar angående kioskhandel med livsmedel och rörande hygien vid tillfälliga festplatser. Då hälsovårdsnämnds tillstånd eller godkännande ej erfordras för utomhushandel torde hälsovårdsnämnderna icke ha möjlighet att genomdriva att dessa råd och anvisningar efterleves vid sådan handel. Därest tillstånd i vissa fall kan krävas jämlikt bestämmelser i ordningsstadgan, byggnadsstadgan eller butiksstängningslagen synes emellertid de tillståndsbeviljande myndigheterna — polismyndig-

het, byggnadsnämnd eller magistrat — i viss utsträckning beakta de livsmedelshygieniska krav som uppställas i ovannämnda råd och anvisningar.

I förevarande motion göres gällande att kioskhandel i stor utsträckning bedrivs från flyttbar kiosk även i fall då försäljningen icke är av tillfällig karaktär. Hälsovårdsnämndernas möjligheter att i sådana fall genomdriva krav på högre hygienisk standard är enligt motionärernas uppfattning mycket små. I motionen föreslås att endast fast kiosk skall få brukas i de fall då försäljningen icke är av rent tillfällig karaktär. Vidare menar motionärerna att åtgärder bör vidtagas för att åstadkomma bättre hygien beträffande den i samband med marknader, idrottstävlingar och liknande tillställningar förekommande tillfälliga kioskhandeln.

Motionen tillstyrkes i princip av veterinärstyrelsen, medicinalstyrelsen och Stockholms stads hälsovårdsnämnd. Den förstnämnda remissinstansen framhåller emellertid att en mera ändamålsenlig reglering erhålles om livsmedelslagstiftningens bestämmelser om livsmedelslokaler i tillämpliga delar kom att gälla även beträffande annan än fast kiosk. Byggnadsstyrelsen och statens institut för folkhälsan däremot avstyrker motionen. De möjligheter som gives att i olika sammanhang genomdriva de livsmedelshygieniska kraven i medicinalstyrelsens och veterinärstyrelsens råd och anvisningar synes dessa remissinstanser tillfyllest. Byggnadsstyrelsen framhåller att användandet av flyttbar kiosk också vid annat än tillfällig handel möjliggör en smidigare anpassning till behoven på olika orter och de i varje särskilt fall föreliggande omständigheterna.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 april 1963 har tillkallats sju sakkunniga för översyn av livsmedelslagstiftningen. I direktiven för utredningen anföres att vid översynen bör beaktas vissa av veterinärstyrelsen framlagda förslag till ändringar i livsmedelsstadgan. I förslaget beröres de problem ur hygienisk synpunkt som är förenade med viss utomhushandel. Veterinärstyrelsen förordar en föreskrift av innebörd att saluhållande utomhus på annan plats än å salutorg icke får äga rum utan tillstånd av hälsovårdsnämnd. Bestämmelsen skulle gälla bl. a. handel från kiosk, tält, stånd och liknande.

Utskottet finner att de av motionärerna anmärkta hygieniska problemen påkallar en översyn av livsmedelslagstiftningen i hithörande delar. Däremot anser sig utskottet icke nu kunna ange vilka lagstiftningsåtgärder som är att förorda. Det synes emellertid utskottet klart att problemen bör lösas inom livsmedelslagstiftningens ram och icke — såsom av vissa remissinstanser förordats — i samband med tillståndsgivning enligt andra regelkomplex. Då de av motionärerna aktualiserade spörsmålen ingår i det uppdrag som tillkommer de för översyn av livsmedelslagstiftningen tillkallade sakkunniga finner utskottet att motionen bör överlämnas till dessa.

Med hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

A. att riksdagen i anledning av förevarande motion,

II: 109, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att motionen överlämnas till de för översyn av livsmedelslagstiftningen tillkallade sakkunniga; samt

B. att motionen, i den mån den icke kan anses besvarad genom vad utskottet under A. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 12 november 1963

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel Svensson, fru Hamrin-Thorell, fröken Nordström, herrar Lars Larsson, Hübinette och Thorsten Larsson;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Nilsson i Göteborg, Rimmerfors, fröken Wetterström, fru Ekendahl*, fröken Sandell, herrar Johansson i Södertälje och Gustavsson i Alvesta.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.